

УРБАНИСТИЧКО - АРХИТЕКТОНСКО РЕШЕЊЕ ДЕЛА ЦЕНТРА И
НЕПОСРЕДНЕ ОКОЛИНЕ У НАСЕЉУ ЛЕПОСАВИЋ - ИЗРАДА
ИДЕЈНОГ РЕШЕЊА ПАРТЕРНОГ УРЕЂЕЊА НОВЕ ЛОКАЦИЈЕ
СПОМЕН-ОБЕЛЕЖЈА ЖРТВАМА НАТО БОМБАРДОВАЊА 1999.
ГОДИНЕ

I. ОПИС И ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОЖЕНОГ РЕШЕЊА

Полазиште за концепцију уређења

Предложено уређење центра насеља ослања се на смернице Стратешког плана развоја туризма Општине Лепосавић 2017-2022. и то су:

- 1) **коришћење природних ресурса** у подножју јужног, најосунчанијег дела Националног парка Копаоник - повезивање центра насеља са атрактивном обалом и брзацима реке Ибар на западу, постојећим спортским центром на југу, пренамењеним војним комплексом на северу и храстовим шумама у Парку "Чуварак" на узвишењу на истоку;
- 2) **развој руралног туризма** – функционисање трговачког средишта локалним пољопривредним производима, те верског и културног средишта сеоских заједница; обезбеђивање услова за организовање тематских манифестација првенствено на отвореним просторима, као и за хотелски смештај већих група посетилаца и туриста;
- 3) **креирање будућег симбола** Општине Лепосавић и туристичког брэнда, у виду локалног планинског цвета српске лале (*tulipa serbica*), алтернативно копаоничке љубичице, која би у форми цветног лука – капије повезивала север и југ Косова и Метохије.

Концепција уређења

Уређењем отворених јавних простора подржавају се пешачка и колска кретања која су формирала центар насеља **на пресеку правца север-југ са правцем запад-исток**.

На пресеку пешачких путева предлаже се уређење **централног, манифестационог трга**, којим ће са западне стране доминирати Храм, а са источне стране спомен-обележје.

Предлаже се нов **положај спомен-обележја на највишој тачки трга**, унутар амбијента правоугаоне нише који су формирале фасаде постојећих зграда.

На пресеку колских путева, односно улица Војске Југославије и 24. новембра, предлажу се простори за нову **изградњу висински доминантних објеката**, а у суседству постојеће пијаце и зграде Скупштине општине.

Ради растерећења трговачке Улице 24. новембра, око постојећих административних и пословних објеката (Скупштина општине, пошта, занатски центар, робна кућа и "Комитет") предлаже се формирање низа од три прстена колских саобраћајница повезаних **режијском саобраћајницом на северу**, паралелном постојећој трговачкој улици.

Некадашњи војни комплекс са магацинима предлаже се да прерасте у **вишенаменски хотелски, угоститељско-образовни и социјално-стамбени комплекс** (по могућству са мултифункционалном салом), а са зеленим површинама преко којих ће се Градски парк повезати са Парком "Чуварак".

Саобраћајно решење

Доминантни колски правац север-југ прати реку Ибар и Ибарску магистралу. Саобраћајница креће од железничке станице, пружа се Улицом војске Југославије, примајући предложену приступну саобраћајницу до вишенаменског комплекса на простору бившег војног круга. Постојећа саобраћајница наставља дуж Градског парка и платоа изнад Храма, на којем се предлаже бина за јавне манифестације као завршнице централног трга.

Након скретања за силаз до предложеног паркинга испод бине, умирени колски правац (рампа са упозоравајућим поплочањем) прелази преко трга, да би са источне стране примио предложену режијску саобраћајницу са које се опслужују административни и пословни објекти, те наставља дуж декоративно озелењеног платоа испред зграде Скупштине општине.

Затим, правац кретања би се ширио на раскрсници са Улицом 24. новембра формирајући мултифункционалне платое пред пешачким улазима у предложене нове објекте – дома културе и туристичког центра, те зграде стамбено-пословне намене, са већим паркинг просторима. Даље, Улица војске Југославије се наставља ка рачвању са Немањиним улицом, чији коловоз се предлаже да се продужи у паркинг на северу, а завршава се са аутобуском станицом на југу.

Правац запад-исток се пружа Улицом 24. новембра, у којој доминира колски саобраћај на вези дома здравља на истоку са пијацом на западу. Предлаже се нови пешачки правац у виду шеталишта који би централни трг повезао с једне стране са обалом Ибра, а са друге стране са обронцима Копаоника.

Наиме, предлаже се да се од платоа за бину у дну централног трга, у правцу запада пружи шеталиште, и то дуж улице поред озелењене црквене порте, да би се евентуалном пешачком пасарелом преко железничке пруге и Ибарске магистрале повезало са атрактивним брзацима испред десне обале Ибра.

С друге стране, у правцу североистока, од централног трга на којем би спомен-обележје жртвама НАТО бомбардовања доминирало пред улазима у два школска објекта, предлаже се пружање новог шеталишта дуж Градског парка, како би се провукло кроз широки озелењени појас између спортских терена и вишенаменског комплекса који се предлаже на простору бившег војног круга. За снабдевање и приступ том хотелском, угоститељско-образовном и социјално-стамбеном комплексу, предлаже се изградња нове колске саобраћајнице са северне стране, како би се формирао паркинг простор за аутобусе и путничка возила, који такође недостаје посетиоцима центра насеља.

Са јужне и источне стране вишенаменског објекта, шеталиште би се успињало кривудавом трим стазом кроз шумарак оплемењен парковским асортиманом зеленила и уређеним платоима за рекреацију (велнес, шетња, вожња бицикла, скејта и сл.). Затим, шетачи би прелазили Улицу Милана Радуловића Крцуна, и постојећом стазом настављали успон кроз Парк "Чуварак", на чијем врху доминира угоститељски објекат у изградњи.

Централни трг

Изражено незадовољство постојећим уређењем слободних површина у центру насеља изискује потпуну реконструкцију простора ради формирања јединствене пешачке површине, по правцу исток-запад издуженог, у основи правоугаоног трга. Са северне стране уоквиравају га зграда основне школе и крошње дрвећа Градског парка, а са јужне стране предложена режијска саобраћајница испред Занатског центра и Скупштине општине, са Храмом и Парохијским домом на југоистоку.

Благи пад терена на правцу исток-запад користи се за поставку спомен-обележја жртвама НАТО бомбардовања на преуређеном простору пред улазима у два школска објекта, односно на највишој коти трга (око 467 m н.в.), односно висинска разлика између платоа где се налази фонтана и дела централног трга где ће се налазити споменик је 3.2 m, и то испред прочеља средње школе, чији фрагмент пуног фасадног платна би постао позадина спомен-обележја. Скупљање атмосферске воде решено је помоћу линијских сливника

ширине 2 cm и потребне дужине, постављених у правцу дужих страна камених плоча, односно попреко у односу на подужну осу трга.

На западној страни, трг се отвара погледима посетилаца ка лепом пејзажу са леве стране Ибра, изнад чијих брда се румени небо са сунцем на заласку. Трг се завршава у виду терасе изнад озелењене црквене порте, тако да на својој најнижој коти (око 464 m н.в.) представља продужетак постојећег платоа код парохијског дома и предлаже се за лоцирање бине приликом одржавања културних манифестација.

Испод терасе са бином предлаже се сутеренска гаража са јавним тоалетом и просторијама за смештај средстава за одржавање хигијене на слободним површинама. Алтернативно, сутеренски простор би могао да служи за смештај мобилијара који се по потреби размешта по тргу приликом одвијања туристичких манифестација (покретне тезге, столови, клупе, надстрешнице и сл.). Такође, може да служи као гардероба извођачима програма на бини, а свакако као извор напајања електричном енергијом за расвету и озвучење манифестације.

Предложени начин поплочавања трга, комбинацијом сиве и беж боје гранитних коцки величине 25x100x8 cm, у функцији је смиривања простора у чијем темену је спомен-обележје. Облик унутрашње површине слободан за комуникацију у свим правцима, отворен је ка брдима на западу, односно ка становништву у метохијским селима. Подна-партерна декоративна расвета је линијска LED постављена на исти начин као и сливници. Могуће је мењати боју светла у зависности од потребе или програмирати периодично мењање.

Планирани будући изглед трга обједињује и део саобраћајнице у улици Војске Југославије, а материјализација овог дела саобраћајнице планирана је као и поплочавање трга, од две врсте гранита, али као коцке 10x10x10 cm. Успоредно саобраћаја у том делу трга, односно улице Војске Југославије, обезбедиће се денивелацијом, тако што је део који је обухваћен делом трга, виши у односу на саобраћајницу за 10 cm. Измењени режим функционисања саобраћаја подразумева затварање овог дела улице за моторна возила и важи у периоду од петка у 19ч до понедељка у 5ч, као и за друге потребе.

Простор у розетама око стабла испунити облутком, гранулације 30-50 mm. По рубовима розете, поставити линијску LED расвету, а поред стабла два рефлектора која ће осветљавати крошњу дрвећа.

На тргу би се омогућило разноврсно коришћење простора на отвореном – за седење, играње, плесање, за излагање производа сеоских домаћинстава и сл. Овим се омогућава одржавање бројних манифестација, концерата, па и вашара, што је првенствено значајно за локално становништво, али и за рурални туризам који се развија на обронцима Копаоника. На предложени начин, публика која ће испунити трг сагледаваће културно-уметнички програм на бини на оптималан начин, како у функционалном, тако и у значењском смислу. Међутим, у свакодневном животу, трг ће омогућити опуштање и релаксацију становника, деце и старијих, а поготово верника који посећују Храм Св. Василија Острошког и Тврдошког, испред чијег силаза у црквену порту се предлаже чесма са фонтаном, чиме се симболично завршава верски комплекс.

Нова локација спомен-обележја

Предлаже се измештање спомен-обележја на постамент који би се изградио на највишем, источном делу новог манифестационог трга. Тиме би се значај жртва НАТО бомбардовања 1999. године довео у визуелно наспрамну везу са црквеном портом.

Идеја је да постамент, који у основи симболизује српство кроз крст са четири ОЦИЛА, својом ликовношћу и симболиком истакне значај споменику невино страдалим житељима Лепосавића. Препорука је да постамент буде обложен светло сивим гранитом. Све хоризонталне (газне) површине, обрадити „паљењем“, док су сви вертикални елементи, чела степеника и оцила-жардинијере, полиране до пуног сјаја (90%). Цветни аранжмани од српске лале и копаоничке љубичице (ендемске врсте) симболишу вековно живљење староседелаца на Косову и Метохији. Осветљавање споменика и застава је са стубова јавне расвете ускоснопним LED рефлекторима. На постаменту, као и на жардинијерама предвидети обележавајућу декоративну расвету.

Уређење платоа око пиједестала предлаже се тако да светлији тонови поплочања контрастно урањају у **тамнији квадрат**. Указује се на симболику квадрата "који је први геометријски облик који нас позива да се негде стационарамо", односно то је "симбол интеграције, удобности, смирености, заштите и једнакости". Асоцира на кућу, зграде, дворишта... на топлину породичног дома (извор: <http://www.simboli.rs/simbolika-kvadrata/>). Због тих значења је овде употребљена квадратна позадина спомен-обележју, чиме се појачава амбијентално дејство простора између постојећих школских и пословних зграда.

У западном делу, на подужној оси трга предвиђена је фонтана са воденим огледалом. Вода као извор и основа живота симболише тежњу обнављања опстанка Срба на простору Косова и Метохије.

Квадратни простор се намеће као окупљалиште, саборно место за ђаке пред улазима у школске објекте, што би требало да опомиње на мрачно доба бомбардовања.

Вишенаменски комплекс на простору бившег војног круга

Некадашњи војни комплекс са магацинима предлаже се да прерасте у вишенаменски хотелски, угоститељско-образовни и социјално-стамбени комплекс на следећи начин:

- 1) на простору након рушења монтажне хале и на слободној површини до зиданог објекта силоса, предлаже се изградња вишенаменског објекта спратности од П+2 до П+6, чији максимални габарити би требало да се формирају унутар графички дате зоне; главни улаз би требало лоцирати са запада, са паркинг простора за аутобусе и путничка возила;
- 2) висински акценат на унутрашњем углу комплекса у облику слова "Г" требало би да садржи атрактивне просторе хотела који недостају Лепосавићу као општинском центру, по могућношћу и са мултифункционалном салом; репрезентативни простори хотела требало би да искористе угаону позицију за визуелно отварање ка предложеном уређеном шумарку на истоку;
- 3) западно крило комплекса на месту садашње монтажне хале, повољно је за пројектовање простора за социјално становање, односно простора за привремени боравак расељених лица, старих, студената или ђака; зависно од тренутних потреба, ови простори би требало да буду прилагодљиви различитим старосним групама, за становање, одмор и дружење, при чему би требало да функционишу у форми депанданса хотела;
- 4) садашњи зидани силос могао би се задржати у функцији пријема, складиштења, сушења и паковања пољопривредних производа произвођача из сеоских домаћинстава, односно у функцији установе подобне дуалном образовању мештана; прехрамбени производи из овог силоса могли би се конзумирати на трпези хотела, чиме би запослени радници били истовремено учесници у образовном процесу;
- 5) парковски уређене површине терена у нагибу предлажу се као продужетак активности корисника вишенаменског комплекса, али и рекреативаца који би се кретали трасом

шеталишта од реке, преко трга, ка брду; зато се предлаже уређење простора за велнес на отвореном платоу који би се уредио након рушења бараке бившег војног круга, или би се уредио као игралиште за боћање, пинг-понг, скејт-парк и слично; у непосредном суседству на северу, на вишој коти, предлаже се још један локалитет за сличне садржаје; у северном делу садашњег шумарка, могуће је уређење башти у којима ће се полазници образовне установе обучавати производњи еколошки здраве хране, или би тај простор служио као расадник за производњу садница за попуњавање јавних зелених површина.

Градски парк

Постојећи густи фонд дрвећа у парку требало би продужити ка северу, до предложене приступне саобраћајнице вишенаменском комплексу. Томе би допринело рушење постојећег стамбеног објекта, или бар његова пренамена у угоститељски објекат (посластичарница, играоница), с обзиром да се у том новоуређеном делу парка предлаже поставка игралишта са справама за малу децу.

Предлаже се изградња нових стаза кроз парк, као и пратећих клупа и сенила. Посебно су потребне шире контурне стазе (око 3 m) дуж главних пешачких праваца Улицом војске Југославије и дуж фасаде школске зграде, јер се њима простор будућег трга повезује са ширим окружењем. Пожељно је да те стазе садрже обележене траке за бицикле, како би их користила и деца која тек уче вожњу правећи кругове око парка.

Литература:

- Стратешки план развоја туризма општине Лепосавић 2017-2022
 - Интернет – фотографије на графичким прилозима примери су могућих решења
-
- ❖ Шифру конкурсног решења чине почетна слова презимена четири породице које су прве населиле подручје данашњег насеља Лепосавић
 - Недељковић
 - Милојевић
 - Радосављевић
 - Јевремовић
 - ❖ Број **9** симболише годину страдања цивила у НАТО бомбардовању **1999**-у, као и **2019**-у, односно двадесетогод ишњи помен жртвама.